СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 119. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 23. мая, 1925. VOL. XXXIII. No. 119. Jersey City, N. J., Saturday, May 23. 1925. THREE CENTS

Уряд невдоволений з балакучости Американців за границею.

ВАШИНГТОН, 21. мая. — Американський уряд має тільки клопоту з усякими політичними заявами неуправнених до ніяких заяв Американців, подорожуючих за границею, що він рішився остаточно звернути публичну увагу на сю справдішну егіпетську заразу, яка робить богато клопоту й шкоди американському престіжеви за границями Америки.

Головно тепер, коли Америка збирається починати переговори в справі сплати воєнних довгів, таких непокликаних заяв була ціла хмара. Газети догадуються, що уряд має тут спеціяльно на думці заяви нюйорського банкира Ота Кана та конгресмена Гріна.

НАЇЗД АМЕРИКАНЦІВ НА КАНАДУ ЗА... ПИВОМ.

ТОРОНТО, Канада, 21. мая. — Всі канадійські міста, положені недалеко від Злучених Держав у канадійській провінції Онтаріо, переповнені хмарами Американців, що зїхали сюди нині, в перший день скасовання прогибіції.

На основі недавно ухваленого провінціонального закона, дозволяється продавати тут 4 і 4 десяті процентове пиво, якого не продавано від початку великої війни.

Приплив Американців до міст провінції Онтаріо завважано в 800 місцевостях. З мущинами йдуть також і жінки. Кажуть, що Американці не зовсім вдоволені силою канадійських напитків.

СУД НАД ГУБЕРНАТОРОМ ЗА ХАБАРНИЦТВО.

ТОПІКА, Канзас, 20. мая. — Нині покінчилася судова росправа проти бувшого стейтового губернатора Джонатана Дейвиса, обжалованого за приниманнє хабарів підчас свого урядовання за помилування вязників. Суд покінчився увільненням Дейвиса від вини й кари, але він має ставати перед суд ще раз яко обжалований за друге хабарництво, в якому йому мав помагати яко посередник його син Расел.

СТРАЙКАРІ ПОБИЛИ ПРОПОВІДНИКА.

ЧАРЛСТОН, Вест Вирджінія, 20. мая. — В. Г. Біл, методиський проповідник, уніс до суду позов проти страйкаря Роберта Гардгрейва та його жінки за побиттє. Позовник каже, що його побито за те, що він говорив проти страйку майнерів та проти майнерської юнії. Побити його мали камінием.

ЛОДКА ПЕРЕГНАЛА ПОСПІШНИЙ ПОЇЗД.

НЮ ЙОРК, 20. мая. — Нюйорчанин Ричард Гойт пішов на своїй моторовій лодці в перегони з поспішним поїздом, званим Твентієт Сенчури Лимитед. Переганялися межи Олбані й Ню Йорком, межи котрими містами торы залізниці Ню Йорк Сентрел йдуть все здовж ріки Гудсона. Лодка поконала поїзд в оба боки. Дорогу до Олбані лодка відбула за 27 минут скорше, як поїзд.

„ФАБРИКА АНГЕЛИКІВ" ОСЕРЕДКОМ НЕБУВАЛИХ ПОДІЙ.

НЮ ЙОРК, 20. мая. — Чим далі поліція розслідже „діточу фарму" пані Гайсен-Фольк, тим цікавійші річи виходять на денне світло. Нині жінка одного нюйорського фабриканта діточої одежі, пані Бас, призналася сама зі себе до справді небувалого обману.

Оповіла вона поліції, що її муж здавна домагався від неї дитини. Коли дитина не приходила, вона зговорилася з панею Гайсен-Фольк і одного дня поїхала до свого шпиталя, немовби була близька породу. Одинайцять днів опісля її муж дістав завізваннє явитися в шпиталь, а коли він зайшов до комнати своєї жени, застав її в ліжку, а коло неї немовля. Жінка зі сльозами радости в очах повідомила, що коло її боку лежить їх син. Щасливий батько забрав дитину й жінку домів. Дитина була гарна, і жінка й муж привязувалися до неї що раз більше. Та тут прийшло відкритє „фабрики ангеликів", муж став допитуватися жінки, і вона остаточно зі страху перед поліцією призналася мужеви, що вона дитини не мала, що хлопчина, якого вони плекають, куплений від пані Гайсен-Фолк за 75 долярів. Жінка сподівалася, що муж буде боронити дитини, а тут він приказав матери звернути дитину; говорив він, що він не може жити з дитиною в одній хаті. Дитину справді віддано до Діточого Товариства, і доперва тоді муж подарував жінці її обман. Поліція закидає тепер пані Гайсен-Фольк, що через її обман дитина втратила родичів і опинилася в положенню підкидка.

СТЕЙТ ПРИЗНАЄ ВЖИВАННЄ ШПИОНАЖІ.

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 20. мая. — Спеціяльний комітет стейтової легіслятури відкрив, що богато стейтових урядовців побирає від стейту подвійні пенсії. Урядовці потвердили, що се правда.

Рівночасно уряд признався комітетови, що він наймає шпигів, які вкручуються до ріжних стейтових інституцій, як приміром судів і вязниць, та шпигують за нарушуючими закони урядниками.

РАБСТВО НЕ ПЕРЕВЕЛОСЯ?

ПЕНСАКОЛА, Флорида, 20. мая. — У федеральнім суді йде тут росправа проти кількох Муринів, обжалованих за втечу з фарми, на яку вони були післані з вязниці. Обжаловані зізнали на суді, що вони дістались до вязниці через те, що вони не хотіли працювати на приказ білих панів. Пани за се пімстилися на них, завдавши їх до вязниці. Свідки потвердили зізнання обжалованих та подали богато фактів, в яких білі з револьвером у руці заворочали Муринів, які збиралися їхати на зарібки на півночі [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим поживитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і чинша знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і даннями та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як один до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Ратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до сеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і паради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ДАВ ЖИТТЯ, РАТУЮЧИ ТОВАРИША.

НЮ ЙОРК, 20. мая. — 14-літний Осип Бароч з Бруклина побачив, як товариш його забав Емануель Льопес похоповзнувся з дошки, вистаючої з причалу на Іст Ривер, і впав у воду. Бароч знав, що його товариш не вміє пливати, і він, хоча самий не знав пливати, кинувся товаришови на ратунок. Оба потонули.

ДЖАРВИС ВІДСИДІВ СВОЄ.

Еміліюс Джарвис, визначний торонтонський фінансіст і аристократ, відбув свою кару за оциганення провінції Онтеріо і вийшов на волю. Джарвиса засуджено минувшої осени на шість місяців вязниці і 600,000 долярів гривни, яку він мав заплатити враз із бувшим міністром фінансів тої провінції, Петром Смитом. Смит засудженй разом з ним на три роки, відбуває дальше свою кару. Апеляційний суд, до якого Джарвис і Смит були внесли відклик проти засуду, зменьшив їм обом грошеву гривну і означив точно, кілько кождий з них має заплатити. І так апеляційний суд рішив, що Джарвис в додатку до 140,000 долярів, які він на ту пору вже заплатив судови яко відшкодованнє для провінції, має ще заплатити 60,000 долярів, підчас коли Смит має заплатити 100,000 долярів. В разі, якби котрий з них не заплатив присудженої кари, то мали сидіти по 5 дальших літ. Джарвис заплатив додаткових 60,000 долярів і тепер вже свобідний.

ХЛОПЕЦЬ УБИВ БАТЬКА, ЩО БИВ МАМУ.

Незвичайна трагедія сталася на фармі коло Дидсбори, Алта. Фармер Брави розсердився через щось і зачав бити жінку. Коли жінка зімліла, він не переставав бити її дальше. З боку стояли два їх хлопці, які плакали і кричали до батька, щоби не бив мами. Коли одначе він не звертав на їх крик уваги, старший хлопець, 13-літній, вхопив лежачу недалеко сокиру і двома ударами розчерепив свому батькови голову. Комісія коронера оправдала хлопця, рішаючи, що се було „оправдане вбивство".

ПРОГНОЗА НА ЛІТО.

Американські метеорольоги заповідають, що цьогорічне літо має бути холодне. Воно буде нагадувати своїми атмосферичними умовинами літо з 1916 р. Чи це мала би бути компенсація за теплу зиму? На щастя, метеорольоги вже нераз помилялись.

ПЕРЕМІНИ НА ПАРОХІЯХ.

Минулого тижня відбулись такі переміни на українських католицьких парохіях: В Ню Йорку обняли парохію о. Петро Понятишин і о. Олександер Павляк; в Нюарку, Н. Дж., о. Йосиф Чаплинський; в Елизабет, Н. Дж.— о. Максим Кінаш; в Перт Ембой, Н. Дж. — о. Михайло Лисяк.

ПОЇХАВ І ПЕРЕКОНАВСЯ.

Канадійський тижневик Наш Поступ (виходить в Едмонтоні, в провінції Алберті) повідомляє:

Едмонтонське українське громадянство було в неділю 3. мая свідком одного з найбільших віч, яке коли було тут. Того дня гр. П. Шевчук, який недавно вернувся з комуни в Могилеві, на Україні, переповів на загальнім вічу в салі при Інституті Грушевського все те, що він за 19 місяців свого побуту бачив, та як гірко він розчарувався розхвалюванням большевиками раєм в совєтських республиках.

Саля була переповнена людьми, з яких чи не більшість була членів з Українського Робітничого Дому, що прийшли послухати очевидця, який їм може більше розказати про большевицький „рай" аніж агітатори, які агітують за большевизмом, але самі до тої большевії не хотять їхати.

Треба піднести, що члени і симпатики большевицької організації слухали свого бувшого товариша з великою увагою і хоч як його перекази були не по нутру деяким непотверезеним ще большевикам, то не було ані накидань ані криків. Було богато питань від большевицьких лідерів, на які гр. Шевчук влучно відповідав, а коли один товариш сказав, що Шевчукови не вірить, то він йому коротко сказав: „поїдь самий і переконайся".

ВШАНУВАННЄ ПАМЯТИ ЧИЖЕВСЬКОГО.

Дня 17. квітня б. р. помер на далекій чужині, в Женеві заслужений український патріот, міністер Укр. Народ. Републики, бувший член української групи в Першій Російській Державній Думі, **Павло Іванович Чижевський.** Заступник голови Громадсько - Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, В. Трепке, схарактеризувавши на останньому засіданню Комітету П. І. Чижевського, яко відданого борця за незалежну українську державність та яко великого знавця фінансово-економічних питань, запропонував вшанувати память небіжчика встанням. Усі присутні встають. (Українтаг).

МОНАРХІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЛЬВОВІ.

Дня 24. квітня відбулися конституюючі збори „Кола Академіцкого" монархічної організації у Львові. На них принято статут а також переведено вибір екзекутиви організації. Головою вибрано Е. Червінського, заступником З. Дутчинського, секретарем Р. Макаревіча. Самі назви вибраних кидають яркє світло на верству, з якої рекрутуються польські монархісти. Це польська бюрократія вилонює їх зі себе. В днях 2, 3 і 4 травня відбудеться у Познані зїзд монархічних організацій, на який названа молода організація теж виделегувала своїх представників. Польська бюрократія видно має дещо „благороднійше" від републиканських аспірацій. Не знати тільки, чи їхній король теж мабви вийти споміж них чи може відступлять цю гідність якомусь зі широкої фамілії Пяста?

МУССОЛІНІ — ДРАМАТУРГОМ.

Італійський диктатор виявив несподівано секрет, що приготовляє драму п. н. „Панове починається..." Це має бути драма чисто психольогічна, без ніяких політичних мотивів. Її третя дія ще не скінчена. Цікаво, що про свій твір Муссоліні вперше признався не перед рідними письменниками або публіцистами, а перед італійськоамериканською акторкою Бацці, з якою мав довшу розмову.

РІК КОМЕТ.

У цьому 1925 році відкрито вже три комети. Одну з них відкрито дня 23. березня в Кримі. Належить вона до комет т. зв. осьмої величини; другу відкрито дня 24. березня в полудневій Африці, а третю відкрив недавно польський астроном Оркіш у Кракові. Французська Академія Наук не повірила Оркішові, що він Поляк і зробила його Данцем. Видно в Парижі вже надто легковажать польську науку і польських учених.

ЖЕРТВА ТЕМНОТИ.

На Катеринославщині сталася така подія. Голова виконкому села Середня Раевка, Тесі, катеринославського повіту, обвинуватив селянку Лисенко в тому, що вона чарівниця і відбирає сільським коровам молоко. Лисенкову страшенно мучили так, що вона від мук і померла. Той самий голова засудив був свого часу на смерть мужа і жінку Ляшенків за те, що вони в часі голоду вирвали в одному городі вязанку цибулі. Тесі судив губерніяльний суд і засудив його на кару смерти.

На Білоруси шириться далі повстаннє проти російської совєтської влади.

РИГА, столиця Латвії, 21. мая. — З Минска, столиці Білоруси під російською окупацією, повідомляють, що повстанський рух на Білоруси шириться далі і то з небувалим поспіхом.

Повстанці захопили арсенали оружя й амуниції в кількох місцях.

До них приєднується селянство в кількох білоруських губерніях.

Сей рух викликав паніку в кругах російської совєтської влади і вона мерщій береться скріплювати свої військові частини на Білоруси.

ЖИДІВСЬКА КОЛЬОНІЗАЦІЯ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 20. мая. — На 9-ому зїзді українських рад заявив голова „раднаркома" Влас Чубар, що „українське" правительство буде далі підпирати жидівську кольонізацію на Україні.

Він при сьому заперечив, начеби влада будувала жидівську републику на Україні, бо казав, сього нікому не потрібно.

Чубаря підпирав „депутат" Дубник.

СОВЄТСЬКА ЕКЗЕКУТИВА.

МОСКВА, 21. мая. — Нині скінчився третій конгрес федерального совєта СССР (союза совєтських соціялістичних републик), який складається з двох палат — союзного совєта і совєта національностий.

Союзний совєт складається з 450 членів, а в сьому 300 членів із самої Московщини, 75 з України, 13 з Білоруси, 30 з кавказької „федерації" і 20 з Азії.

Оба совєти вибрали центральний екзекутивний комітет, до якого увійшли: Калінін, Каменев, Сталін, Риков, Молотов, Троцький, Томський, Фрунзе і Куйбишев.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БУДЖЕТ.

МОСКВА, 20. мая. — Совєтський комісар скарбу Сокольников предложив буджет СССР (совєта совєтських соціялістичних републик) на 1925 рік. Сей буджет виносить у приходах і розходах 2,558,000,000 золотих рублів. З того, казав він, лиш 447,000,000 рублів іде на воєнні цілі.

ДИКТАТУРА В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 21. мая. — Еспанський диктатор генерал Прімо де Рівера заявив, що еспанський нарід вдоволений з теперішньої диктаторської влади, бо за неї настав в Еспанії добробут.

ЛОРДИ НЕ ХОТЯТЬ ЖЕНЩИН.

ЛОНДОН, 21. мая. — Палата лордів відкинула законопроєкт, який вніс лорд Естор про признанє женщинам рівного права вибору і голосу з мущинами в палаті лордів.

За внесенням голосувало 78 лордів, а проти 80.

ІТАЛІЯ ХОЧЕ ПЛАТИТИ ДОВГИ.

РИМ, 21. мая. — Італійський премієр Муссоліні заявив, що Італія має тепер 100 біліонів лірів довгу, а з того половину винна Америці, та вона буде старатися сплачувати всі довги, якщо вірителі признають їй проволоку у сплаті.

БЕЛЬГІЯ І ВОЄННІ ДОВГИ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 21. мая. — Бельгійське правительство заявило, що готове зачати переговори у справі сплати воєнних довгів Америці.

АМУНДСЕН ВІДЛЕТІВ ДО ПІВНІЧНОГО БІГУНА.

ОСЛО, столиця Норвегії, 21. мая. — Норвеський відкривець Роалд Амундсен і Американець Линколн Еллсворт, разом з 4 летунами, відлетіли нині о годині 5.15 вечір з острова Спіцберген двома літаками до північного бігуна. Вони мають перелетіти 680 миль. Лет може потривати 8 годин.

ВЕЛИКА БУРЯ В БЕЛЬГІЇ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 20. мая. — Сьогодня навістила Бельгію небувала буря, яка шаліла в околицях Брукселі.

Буря наробила великих шкід, зриваючи будівлі і дерева.

Найбільше шкоди спричинив великий і густий град, який зруйнував на полях засіви, а по містах повибивав тисячі шиб у вікнах.

Шкоди виносять міліони бельгійських франків.

Громи убили 8 осіб.

Такої бурі вже давно не памятає Бельгія.

ЯПОНСЬКИЙ РАСПУТІН.

Про нього пише тепер дуже много російська і японська преса. Японський Распутін Іно має багато імен. Одні звуть його „Онденським богом" (Онден — один з районів Токіо), инші „живим богом", а ще инші просто „святим чоловіком". Тепер йому 59 літ. Японська суспільність знає його діяльність вже давно. Він далеко розумнійший та інтелігентнійший від неотесаного і малограмотного тобольського Распутіна. Іно користується так же як Распутін великим впливом на аристократичні дами, що користуються великими впливами серед двірських, урядових, військових і инших кол. В часі російсько-японської війни Іно вже був відомий, але свою популярність здобув щойно тоді, як сповнилося його пророцтво про побіду Японців. За сповнення того пророцтва Іно дістав у Токіо велику каменицю і богато концесій. Від того часу по нинішній день його вплив все зростав та опинився тепер на вершинах. Деяким колам він починає вже шкодити. А тому не виключений для Іно такий кінець, який постиг Распутіна.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГІНДЕНБУРГ

Німеччина має нового президента, першого, що вийшов з волі народа. Є ним Гінденбург, начальний вожд німецької армії підчас світової війни. Як кажуть його близькі знакомі, се великий німецький патріот, людина сильної волі і желізного характеру, здеклярований приклонник Гогенцолернів. Мимо програної війни став героєм німецької нації. Його портрет окрашував ледви чи не кождий німецький дім. Він став германським лицарем, якого обожало німецьке жіноцтво.

Цілий світ був заінтересований німецькими виборами.

По виборах гістерична Франція і Польща завили в оден голос: „Тепер вже цілий світ бачить, що це Німеччина. Це та сама агресивна, імперіялістична, юнкерська держава, що була перед світовою війною. Це та, що хоче знова викликати воєнну пожежу, що думає про реванж і Альзацію і Льотарингію, що не хоче платити воєнного відшкодовання, що не узнає версальського договору і хоче знова німецького кайзера на престолі. Зійшла вкінци полуда з очей, відкрито карти і ми бачимо аж тепер дійсних грачів і дійсну ситуацію!"

Німеччина зустріла вибір свого президента спокійно як думаюча та здисціплінована нація. Контракандидат Гінденбурга др. Маркс привитав нововибраного президента словами: „Від сегодня президент належить до цілої нації. Вибори скінчені. Хай нам довго жие наш президент. Гінденбург став першим репрезентантом німецького народа і німецької републики, а тим самим особою недоторкаемою для кождого дійсного републиканця".

Сам Гінденбург висказувався ще перед виборами, що німецька република вратувала німецьку націю від тяжкого хаосу, а може і від розвалу, який її грозив безпосередно по війні. Про свого попередника, покійного президента Еберта, що був соціялістом, висказався Гінденбург рівнож як найкраще, називаючи його великим німецьким патріотом, якому нація ніколи не забуде тих великих услуг, які він положив для неї в тім часі, коли нація була над берегом пропасти.

Коли його запитували перед виборами, що він думає про привернення монархії в Німеччині, то він заявив, що це справа не актуальна.

Що означає вибір Гінденбурга і яких змін нам надіятися по тих виборах?

Вибір Гінденбурга означає в першій мірі побіду сильного націоналістичного курсу, того курсу, який взяв верх не тільки в Німеччині, але у всіх державах і усіх народів, на яких тяжить версальський договір та інші благодати побідної антанти. Він буде означати сильну руку в напрямі ревізії тих договорів щодо насильно поведених антантою границь, а в дальшій мірі стремління до ревізії пляну Доса відносно воєнних відшкодовань.

Внутрішна німецька політика не підляже змінам. Навіть републиканці кажуть, що Гінденбург за великий німецький патріот, щоби пускався на монархістичні пучі; за чесний і характерний жовнір, щоби ломив зложену присягу, якою зобовязався придержуватися німецької конституції та боронити републики; за розумний, щоби міг поставити свої партійні переконання висше народнього добра.

Чи вибір Гінденбурга скріпить Німеччину, годі передбачити. Німці надіються, що своєю особою злагодить партійні тертя та приведе націю до більшої консолідації, що буде великим успіхом та цілющим бальзамом на повоєнні рани німецького народа. О скільки вдасться йому зломити версальський договір то принесе тим користь не тільки Німеччині, але і другим краям, що терплять через французьку гегемонію в Европі.

З всеукраїнського становища годі здати собі справу з того як відноситься Гінденбург до українського питання. Політика, яку вела Головна Німецька Кватира на Україні за часів Центральної Ради і гетьманщини не ворожить нічого доброго, бо схилялася в сторону єдиної, неділимої Росії. Та політичним вождом був тоді шеф штабу генерал Людендорф, про якого каже сам Гінденбург, що він є знаменитим жовніром, але злим політиком. Чи Гінденбург піде за старою політикою німецького генерального штабу, чи може справить її після науки подій з послідних літ, на се треба підождати.

ГАЛИЧИНА.

Галичина перебула найбільшу руїну воєнну і повоєнну, коли Польща зрадами і нападом захопила Галичину від правної української влади і піддала населення старопольськими тортурам.

Тепер вона ледви-ледви самоломочю зачала видихатись з економічної руїни, аж ось прийшов новий удар — торічний неврожай. Зібране збіже пусте без зерна. І тепер на переднівку люди пухнуть з голоду, бо не мають жадніських засобів поживи. Польський окупант з того радіє, бо чим більше Українців помре з голоду, тим більше буде для нього місця. Українці по містах узялись до збірок на поратунок селам, але се теж мала поміч. Відкликнулись і до заморських братів в Злучених Державах і в Канаді, та і тут глухо й тихо. Поміч дуже маленька, зникаюче маленька.

І наші голодні села в Галичині тепер у літі, в найтяжше безхлібе, таки відай не дістануть кусника хліба від своїх братів ізза моря.

Перед нами звіт Українського Педагогічного Товариства у Львові про коляду для Рідної Школи в Галичині.

Жертви на коляду для Рідної Школи зложило **1,073 українських громад у Галичині. Всі вони зложили разом 47,000 польських золотих, се є понад $9,000.**

Се понад 1,000 малих, бідних, голодних громад з 55 галицьких повітів.

Сі повіти безперечно тепер фінансово слабше стоять аніж українські громади в Америці і в Канаді, **а кілько найбільших 55 українських громад в Злучених Державах і в Канаді зложило сього Різдва на коляду для Рідної Школи?**

Правда, що менше ніж 55 голодних повітів у Галичині? Се всі знаємо.

Наші голодні села в старому краю заколядували на Рідну Школу понад $9,000, то чиж не повинні їм брати і сестри зза моря, в Злучених Державах і в Канаді, бодай сих $9,000 тепер віддати, щоби було на хліб бодай для найголоднійших сіл, де вже і старші і діти без хліба і без барабоhelp кілька тижнів? Там старші і діти вже з хат не виходять, бо не мають сил, бо виглядають як тіни.

А ті-ж тіни — се наші братя і сестри і хто-ж їм перший повинен помогти як не братя і сестри?

Берімся до діла! Одиниці, товариства і громади, складайте датки до датків, а буде поміч!

Треба збирати між своїми і між чужими; при всяких нагодах.

Тільки збирати негайно, бо голод не жде зі своїми жертвами.

„СЛАВЯНСЬКИЙ ОГЛЯД"

Адольф Черни, його праця та ювилей. — Давнійший „Славянський Огляд" і збірник за десять літ. — „Слав. Огляд" знов виходить щомісячно.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Перед світовою війною у чеській Празі протягом 15 літ виходив місячник славянознавства під назвою „Slovansky Prehled". Редактором його був чеський учений Адольф Черни, відомий також під псевдонімом „Ян Рокита".

„Славянський Огляд", як по українськи звучить назва того журналу, був довгий час одинокою трибуною, з якої вільно могло лунати голоси всіх славянських народів, де представники цілого славянства могли стрічатись, як рівні з рівними. У той час, як офіціяльне чеське славянофільство ділило славян на категорії, признаючи одних повноправними, а других неповноправними, „Славянський Огляд" таких ріжниць не робив і з однаковою гостинністю допускав до слова представників усіх славянських народів.

Адольф Черни, як письменник і редактор, мав свої спеціяльні симпатії. Найбільшою його симпатією користувались і користуються Лужицькі Серби — найбільш упосліджений і відсталий зі всіх славянських народів. Ні один природний Лужичанин стільки не зробив для відродження своїх братів, як Черни.

Та при своїх спеціяльних симпатіях Черни визначався тим, що не мав антипатій та упереджень. В його щирім славянськім серці окремі кутики могли належати тому чи иншому народови, але там завсігди ще залишалось досить місця для решти славян.

Як у серці, так і в журналі Адольфа Черного завсігди знаходилось зрозуміння й місце також для змагань українського народу. „Слав. Огляд" від самого свого заснування приняв для нас ту назву, яку ми самі собі прибрали. Для Черного не було жадних „малоросів" чи „русинів", а були Українці. Постійними співробітниками „Слав. Огляду" були І. Вочковський, В. Пачовський, О. Грушевський, С. Єфремов, М. Євшан та Іван Франко. З останнім Черного звязувала щира особиста приязнь, яка, між иншим, виявилась в його передмові до чеського видання „Галицьких образків" та у віршах, надрукованих у збірнику „Привіт Іванові Франкові в сороколітте його письменницької праці" (Львів, 1916).

Українці мали всі підстави вважати „Слав. Огляд" своєю трибуною, а Черного — своїм відданим приятелем. Тим прикрійше ми мусіли відчути припинення „Слав. Огляду" на початку війни. Мимо своєї волі славянські народи опинились у ріжних воюючих таборах, одним славянам доводилось збройно виступати проти других. Проповідь славянської взаємности й братерства була б при таких обставинах не до речі. „Слав. Огляд" отже припинився, а з ним зникла одна з нечисленних світових трибун, яку від часу до часу можна було використати в інтересах української справи.

Минуло десять літ. Повстала вільна Чехословаччина. Прага зробилась не тільки духово, але й матеріяльно осередком славянського руху. Адольф Черни тимчасом дожив до свого 60-го року. Але діло його життя — його „Слав. Огляд" все не міг відновитись. У самого Черного коштів на це не було, а міродатні чинники чомусь не квапились прийти до нього з допомогою.

У минулім році відсвятковано 60-літній ювилей Черного в його рідним місті Градці Королеве. Були присутні представники всіх славянських народів, рівнож була заступлена й Україна (О. Олесь і В. Кушнір). Щоб відсвяткувати заслуженого ювилята за те, що досі не відновився „Слав. Огляд", а також щоб доповнити прогалину, яка утворилася у славянознавстві наслідком непоявлення „Слав. Огляду" протягом десятиліття, приятелі і робітники А. Черного рішили випустити ювилейний збірник, який до певної міри відшкодував би ту втрату й заповнив би ту прогалину.

Нині цей збірник вийшов. Він містить величезну кількість матеріялу, який розпадається на дві частини. Одна з них, присвячена безпосередньо особі Черного, виясняє його заслуги й характеризує його як людину, письменника й редактора. Друга частина подає перегляд тих змін, що зайшли протягом останнього десятиліття в житті поодиноких славянських народів.

Редактори збірника, п. п. Антонін Фрінта й Франтішек Тіхи, зробили все можливе, щоб упорядкувати його в дусі тих засад, яких додержував у своїй редакторській праці сам А. Черни. Тоб-то вони постарались бути справедливими до всіх без виїмку славянських народів і всіх допустити до слова. Тому в статтях та оглядах чеських авторів — Магра, Полівки, Фрінти та инш. — скрізь узглядено й ту еволюцію, яку перейшло в останнім десятилітті українство. Поруч із цим присвячено Україні спеціяльний розділ, на який склалися статті І. Бочковського („Українська проблема") та Зд. Бромана („Сучасне українське письменство"), а нарешті згаданий вище **вірш А. Черного, присвячений І. Франкови** (з портретом нашого поета в чорній рамці).

Також у розділі про славянські національні меншости дано місце статті д-ра Івана Попеля про сумний стан українського шкільництва на землях, окупованих Польщею. Автор не дуже вважає на амбіцію Поляків (до речі сказати— дуже чисто заступлених у збірнику) й називає річі їх власними іменами.

Отже обєктивність додержано повну, й під цим оглядом не зроблено кривди ані котромунебудь із славянських народів, ані засадам Адольфа Черного. Однак, при всім узнанні для доброї волі редакторів збірника треба все-таки зазначити деякі прикрі недоладности, які там і тут повкрадалися. Так, в оглядах славянських студій по неславянських державах не досить узглядено літературу про Україну чужими мовами. Є ще ціла низка менших недоладностей. Але головною й найприкрійшою треба вважати ту номенклятуру, якої вжито в наподписній (етнографічній) мапі славянства, приложеній до збірника. У цілім збірнику все фігурують Українці, а тут не знати звідки раптом появляються „malorusove". Правда, під мапою написано, що її зложено за даними проф. Л. Нідерле, а цей учений, на жаль, ще й досі ніяких Українців не знає, а все „малоросів". Та Нідерле може де-чого й не знати, а в збірнику на честь Адольфа Черного такого недогляду не повинно б бути.

Наприкінці можемо поділитися з читачами приємною новиною: „Славянський Огляд" знов почав виходити. Десять літ прийшлось чекати Ад. Черному, поки знайшлись добрі люде, які дали йому змогу знов принятись за перерване діло його життя. Та кінець-кінцем він свого дочекався, й тепер „Слав. Огляд" знов регулярно виходить що-місяця.

Вже в першім числі є невеличка статейка про Україну, але написана Чехом. Надіємось, що в дальших числах побачимо статті про Україну, написані Українцями.

Прага, 25. квітня.

Радянин.

ДОВГ НАРОДУ

УКР. КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ОПІКИ НАД ІНВАЛІДАМИ ДО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Кождого року звертаємось із закликом під **Зелені Свята** до нашого громадянства; простягаємо благально руку о підмогу **для наших ІНВАЛІДІВ.**

Стараємось, про тій нагоді як найбільше мягкими словами промовити до серця. Підходимо до душу жертвolюбивого громадянина з тихим, розніженим сентиментом, навіяним пієтизмом до минулого. Ми **промовляли до душі, тепер хочемо** промовити до розуму. Мабуть наші заклики не роблять більше враження. Із хвилею, коли пережилась доба повоєнного романтизму, коли до нас загостила тверда дійсність, нужда, голод, а з тим і жахливі відносини, наше громадянство стало меньше чутливе; збайдужніло.

Інваліди гинуть з голоду. Домови інвалідів грозить розвязанне. Підмоги нізкої. **Жертви із Америки після девалюації се капля в море.** Та і вони перестали напливати. Скрута в повній наготі. Конечна негайна поміч. Коли не можемо поратувати міліонів голодуючих по селах, то ратованне кількох сот найтяжше покалічених інвалідів У. Г. А. являється моральністю і байдужність суспільности в сій справі приносить тільки сором.

Пригадуємо в першій мірі товаришам по зброї, бувшим старшинам і стрільцям, котрі перейшли живі і фізично неушкоджені воєнне лихоліттє, долею скривджених борців. Долю останків Української Галицької Армії кладемо на серце і тим, котрі стояли подальше від грізної оружної борні. Ще тепер пора показати себе не на словах, а на ділі українськими патріотами.

Наближуються **Зелені Свята, ДНІ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ.** Громадно підемо поклонитись тіням великих предків та героїв, та майте на увазі те, що ходять в голоді й холоді, пониженню і поневірці живі тіни недавньої слави, котрих добиває Ваше забуття, загальна байдужність.

У чиїх жилах кров славних предків; хто мріє про ясну будучину і здає собі справу з ваги хвилі; хто може і хоче помогти нести хрест борцям, за правду, з нагоди сьогорічних Зелених Свят, яко днів українського інваліда, причиниться хочби дрібним датком від себе; займеться збіркою жертв від других і пришле їх разом із списом на адресу: **Укр. Краєв. Тов-а Опіки Над Інвалідами у Львові, (ул. Руська, 3, II).**

Львів, травень, 1925.

ЗА ГОЛОВНУ РАДУ:

Марія Білецька, о. проф. В. Садовський, О. Навроцький, М. Гнатюк, П. Постолюк.

БЕЗРОБІТТЄ В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ.

Канадійський Наш Поступ пише:

В трох провінціях Західної Канади панує в зимі хронічне безробіття. Де шукати за причиною того явища? Причина безробіття тут проста і ясна. Західна Канада є рільничою країною і такою вона остане ще довгі роки. Тут нема індустрії за виїмкою копалень угля, які однак не можуть дати заняття всім, котрі тут шукають праці. В літі тут замало робочих сил; в зимі їх забогато. Охочі до фізичної праці мають літом в Західній Канаді аж надто богато попиту; зате в зимі, коли роботи на фармах устають, тут постійне безробіття і воно так довго не зміниться, доки фармері Західної Канади не поведуть свого хазяйства в сей спосіб, щоб на фармах цілий круглий рік було подостатком заняття.

Виникає питанне, чи се можливе? Воно можливе, коли фармері Західних Провінцій перестануть вести однородне господарство, себто, коли вони перестануть займатись єдино сіянням пшениці, а заведуть у себе мішане господарство, яке дасть можність заняття великій скількости людий, що в зимі ходять без роботи.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. Юліян Лука Левицький, почесний крилошанин митропол. консисторії, парох Скалата і скалатський декан, помер дня 24. квітня с. р. в 60. році життя, а в 35. р. священства.

По сотрудництвах в Белзці, Звижині і Шишківцях, Покійний став парохом в Пеняках, а опісля в Ляцькім великім коло Золочева. Тут зазнав Він богато прикростий від своїх парохіян, які оставали під впливом емісаріїв холмського православного владики Евлогія. Одначе це не зниохочувало Покійного в праці над освідомленням своїх парохіян, щоби вони знали, „хто вони і якого народу діти". Праця не була без успіху, бо нині наслідки її очевидні. За ці терпіння і працю немов в нагороду припала Покійному парохія в Скалаті, а опісля й деканство. В Скалаті був Покійний правдивим духовим провідником своїх парохіян і чільним членом у освітно-організаційній роботі. По тяжких воєнних злиднях відновив Покійний філію Просвіти, місцеву її читальню, Сільського Господаря та оснував Кружок У. П. Т. Зорганізування збірок жертв на Р. Шк. в цілому повіті було головним завданням Покійного. Все веселий, для кождого ввічливий, єднав собі людий; любили і шанували Його не лише свої, але також Поляки і Жиди.

Реемігранти-Українці зза Збруча, яким припала дорога на Скалат, памятають, як Покійний гостив їх у себе та своїми заходами перед польською владою хоронив їх перед арештуванням і вивоженням до таборів полонених.

На вістку про смерть Покійного огорнув щирий, правдивий жаль цілу Скалатщину.

Вічна Йому память. Нехай земля буде Йому пером.

Василь Щербатюк, радник суду в Бережанах, помер також дня 26. квітня 1925 р. по довгій і тяжкій недузі. Покійний уродився 1870 р. у Саджавці коломийського пов. Гімназію покінчив він у Коломиї й Сяноці. По скінченню правничого факультету був суддею у Калуші, Самборі, Стрию і Бережанах. Вже як студент університету належав до кращих одиниць між піонірами нашого національного відродження. Великі заслуги віддав він свому народові як організатор читалень і політичного життя передусім у Самборі, де перебув тяжкі часи війни і де був одним з найідейніщих робітників у часі творення нашої самостійної держави. По уступленю наших військ, з якими відійшов його одинокий син Роман, мусів Покійник ізза тяжкої недуги позістати в Стрию. Не минула Його доля всіх найкращих синів нашого народу. Перебув Він три місяці тяжких мук в Пікуличах. По повороті з табору вернув до свого звання. Перенесений у році 1921. до окружного суду в Бережанах взявся Покійний, один з перших, до відновлення нашого життя. Був діяльним членом всіх українських товариств і інституцій. Був головою філії „Просвіти", головою товариства „Українська Бесіда", постійним членом виділу „Української Бурси" та товариства Охорони дітий і опіки над молодю.

У Покійнику тратить український народ одного з найкращих своїх синів, що своїми здібностями, своєю невпинною працею та своїм чистим характером зєднував собі любов і вдячність у своїх, а признання і пошану навіть у чужих.

Покійник залишив вдову Юлію і [illegible] В.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

ОСВІТНЯ ПРЕСА НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В 2-му числі критико-бібліографічного журналу „Нова Книга" (В-во „Червоний Шлях") — за січень 1925 находимо у відділі хроніки список журналів і бюлетенів, що видаються на терені УСРР. Список обіймає 118 нумерів. Партійних 5 (з цього 3 видаються українською і російською мовою а 2 російською); економічних і технічних 11 (1 український, 1 укр. і рос., 9 рос.); медичних 5 (рос.); сільсько-господарських і ботанічних 13 (10 укр., 1 рос., 2 укр.-рос.); історичних 2 (1 укр., 1 рос.); кооперативних 3 (2 укр., 1 укр.-рос.); професійних 9 (4 укр., 5 рос.); народня освіта і педагогіка 7 (3 укр., 1 укр.-рос., 2 рос., 1 евр.), військовий 1 (укр.-рос.); універсальних 21 (7 укр., 1 укр.-рос., 12 рос., 1 евр.); мистецьких 1 (укр.); гумористичних і антирелігійних 2 (1 укр., 1 рос.); дитячих і для молоді 5 (2 укр., по одному рос., польс., евр.); бібліографічних 3 (2 укр., 1 укр.-рос.); урядових 30 (переважно самі бюлетени 4 укр., 4 укр.-рос., 22 рос.).

До нашого в горі поставленого питання підходять з професійних „Робітник освіти" (Харків, місячник, тираж 3000) з народньої освіти й педагогіки „Наша школа" (Одеса, місячник тір. 2000), „Селянський будинок" (Харків, місячник тір. 3000), „Шлях освіти" (Харків, місячник, тір. не подано), „Радянська освіта" (Київ, місячник, тір. не подано); з універсальних „Всесвіт" (Харків, ілюстр. двотиж., тір. не подано), „Глобус" (Київ ілюстр. двотиж. тір. 4800), „Журнал для всіх" (Харків, ілюстр. двотижн.), „Знання" (Харків, тижн. тір. 5000), „Селянська Україна" (Харків, місяч., тір. 14.000), „Студент революції" (Харків, місяч., тір. 5000), з дитячих і для молоді „Червоні квітя" (Харків, двотижн., тір. 5000), „Молодий Більшовик" (Харків, місячник); вкінці з бібліографічних „Нова Книга" (Харків, місячник). Як уже видно з цього короткого зіставлення, головна кількість журналів виходить у Харкові, а видає їх у поважній кількости незвичайно рухливе видавництво „Червоний Шлях", заходом якого виходить уже третій рік громадсько-політичний і літературно-мистецький місячник тоїж назви.

На загал треба сказати, що всі названі журнали видавані дбайливо, деякі люксусово, на гарному папері, з кольоровими стилевими окладинками, читким друком. Ціни розмірно не високі. Змістом все комуністичні з виразним підкресленням ленінізму.

Найповажнійше з названих журналів представляється „Шлях освіти", котрий носить ще й другу назву „Путь просвіщенія" і містить статті на українській і російській мовах. І на жаль — російських статтей більше там як українських. Але й пі[д] цим оглядом замітний поступ, бо з кожним роком і з кожним числом українських статей щораз більше. Виходить четвертий рік і змістом обіймає теорію освіти, методольогію, освітню практику. На сторінках нашої преси реферований уже нераз. Статті фахові й глибокі які дотичать головно шкільної освіти з багатим бібліографічним і інформаційним відділом. В останньому реферують шкільну справу в Европі і в цілому світі. Находимо у кожному числі статті про українську школу в Польщі, а також і історію українського університету в Польщі (ч. 11—12 з 1924 р.). Журнал при всякій нагоді вірний принципові: „Мы говорим: наше дело в области школьной есть также борьба за свержение буржуазии, мы открыто заявляем, что школа вне жизни, вне политики — это ложь и лицемирие" (Ленін). Величиною й обемом нагадує „Шлях освіти" давні „товсті" російські журнали.

Змістом найбільше підходить до повищого журналу громадсько-педагогічний місячник „Радянська Освіта", який виходить з 1923 року. Цей журнал розрахований головно для сільського вчителя. Видаваний досі в Київі, з січнем 1925 р. перейшов до Харкова як орган Наркомосвіти У. С. Р. Р. У статті від редакції сказано так про завдання журналу: „підтримати радянського вчителя на всіх ділянках його нової великої праці, швидко і вчасно, коротко, але всебічно висвітлити йому ті пекучі питання, що повстають нераз перед новим — оновленим — учителем на широких обріях його не тільки педагогічного, але й громадського життя; дати провідну нитку, що допоможе йому розібратися в таких — нечуваних досі в педагогії і в тойже час таких рухливих — мінливих, а головне — в таких кольосальних проблемах, як дитячий рух, що являється основою всього нашого соціяльного виховання, або — в проблемі педагога-громадянина, що мусить відограти тепер величезну громадсько-будівничу ролю, в питаннях, про нову комуністичну педагогіку, про нові методи й засоби педагогічної праці й т. и. — ось ці завдання" (ч. 1 — 1925). Крім фахових статей є огляд літератури, обіжні листи Наркомосвіти. Є й відповідна тенденційна белетристика, спомини тощо. Всеж таки дещо дивним з педагогічно-виховного огляду є нарис К. Перелісної „Ось до чого школа доводить." (Ч. 1 — 1925. стор. 23 і слід.).

Переходячи до справ загальної освіти, мусимо на першому місці поставити „Нову Книгу", котра скромно називає себе критико-бібліографічним журналом, а на ділі є важним підручником для всякого, хто хоче знати нові літературні й наукові появи або хто має до діла з веденням бібліотеки. Журнал має три відділи: статті, критику й рецензії і хроніку. Відділ критики й рецензії переведений відповідно до ідейного світогляду і дає змогу послугуватися журналом у самоосвітніх цілях.

До давніщих українських „Просвіт" поставилася радянська влада зовсім негативно, а на їх місце піддержує всією силою інституцію, котра носить назву „селянський будинок" (коротко: сельбуд). І для них видає Головполітосвіта часопис тоїж назви, який почав виходити з листопада 1924 р. Практичні завдання того журналу такі: „подавати на місця провідні думки щодо роботи на селі; подавати практичні й методичні вказівки й матеріяли, що їх потрібують політосвітробітники на селі у своїй щоденній роботі; виявляти досягнення й хиби в роботі на селі, ділитися досвідом всіх галузів політосвітроботи на селі; налагодити постійний звязок з постійними робітниками на місцях, а через низ і з трудящим селянством, заявляючи його у-часть у радянському будівництві."

Відповідні статті часопису змагають до цього, щоби виконати практичні завдання. Цікаві поради і вказівки „сельбудам" (жива газета, мистецька пропаганда в ріжних напрямах). Інтересні дані з життя сельбудів, оживлені світлинами й дописами. Є й офіційний відділ, в якому крім обіжників читаємо оголошенний конкурс на кращий сельбудинок. Відділ: що читати, літературні додатки до поодиноких чисел, програми ріжного рода гуртків з увагами й коротким показчиком літератури для керовників гуртків — доповнюють зміст часопису.

З журналів призначених для юнацтва, звернемо увагу на „Молодого Більшовика", котрий є органом ленінського комсомолу і „визначив свої задання в дусі непримиренного ленінізму." На доказ цього є стаття Д. Лебедя: „Через що молодь повинна бути проти троцькізму." (ч. 2. — 1925 стор. 48 і слід.) Під цим кутом видження йде літературно-художній відділ і суспільно-політичний. Число за лютий присвячує багато місця червоній армії і військовому вихованню. Взагалі настрій журналу бойовий. Науково-популярний відділ містить переважно природописні артикули, про останні досягнення військової техніки на Заході тощо. Є також відділ: що читати. Журнал ілюстрований з барвною вінеткою.

Крім „Молодого Більшовика" виходить ще двотижневий журнал для дітей „Червоні квіти" і щотижнева газета робітничо-селянської молоді України „Червоний Юнак".

Вкінці прийдеться ще кілька слів присвятити т. зв. універсальним журналам, як „Знання" (давн. „Знаття"), „Глобус", „Всесвіт", „Журнал для всіх". Всі вони мають багато спільних рисів. Видавані у великому кварт-форматі, на зразок європейських журналів для родин, з великою кількістю актуальних ілюстрацій. (В одному числі найшли ми 102 ілюстрації). Одначе не можемо доминути мовчанкою факту, що у „Всесвіті" находимо світлину комуністичного клюбу в варшавському соймі, в склад якого входить чотирох українських послів і двох польських а напис над світлиною такий: Польський комуністичний Клюб.

Крім вістей з щоденного життя мають вони белетристичний відділ, а „Знання" навіть богатий науково-популярний. І якo такі виконують вони своє освітнє завдання, через що ми їх підсумували також під освітню пресу.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповідання).

(Свобідно за Купером)

(13)

— Та побитих. Але чи всі побиті вже були небіжчиками? Робота робилася скоро, не було коли дивитися і наслухувати, чи він ще дихає. Хто лежав, того брали і кидали у воду. Неодин, як вже бовтнув у воду, махнув рукою, або й крикнув. Я чув, що як кого поховають живцем, то його душа по ночах ходить, глядає свого гробаря, щоби його задусити. Кажуть, що кождої ночи з сего ставу вироюються душі...

Тихоліз поблід і присів, показуючи пальцем в сторону ставу.

— А то що? — ледви вицідив.

Всі глянули в ту сторону і справді побачили, що неначе хтось іде.

— Іде просто сюди, — шепнув Криса... То польський драгун. Мабуть Ляхи вже стоять під Торками і се їх вартовий. Одинока надія, що в тій темноті не догляне нас.

Вартовий вже був пару кроків від них. Станув і приклав долоню за ухо. Наслухував.

— Хто там? — спитав тихим голосом.

Всі в товаристві заперли духа в собі. Вартовий був би може відійшов, але один кінь вдав голосніше.

Криси прийшла щаслива, хоч ризиковна думка. Кивнув на Ногая, щоби йшли за ним і виступив з кущів. Станув пару кроків від вартового і промовив.

— Я товариш в службі Худецкого. Ті два, як сам бачиш, Татари, котрі тепер держать з нами.

— Відки йдете, куди йдете?

— Сі Татари помогли мені полонити дві доньки сотника Лаврина.

— Отамана в Торках? Нащож вони тобі?

— Мені вони до чорта. Вони потрібні нашому полковникові. Він пішле до Лаврина сказати йому, що як зарз не здасться, то дістане голови своїх обох доньок, але аж тоді, коли жовняри споневіряють їх.

— Дуже добра гадка. Де ті дівчата?

— Ось там за корчем.

Вартовий підійшов близше і побачивши дівчата, сказав.

— Тепер бачу, що правду кажете. Тільки, як хочете, щоби в дорозі до полковника не напаствували вас Татари, то не йдіть попри став, бо там далі ночує цілий татарський чамбул. Ідіть троха на ліво поза ті кущі, за котрими тепер стоїть полуднева сторожа[...] при лінію наших вартових, котра йде аж до намету полковника, просто до него.

Вартовий кивнув головою і пішов назад. Криса вернув до дівчат. Виринув також Тихоліз, котрий за весь час розмови з вартовим лежав скритий в кущах.

— Як підемо за радою вартового, то влеземо в руки польського полковника.

— То щож нам тепер діяти? — спитав Криса. — Попри став загатили дорогу Татари. І той вартовий здивувавсь би, коли би ми проти його ради таки йшли попри став.

— Але попри став проста дорога до Торок... І той вартовий вже не здивуєся — Тихоліз додав, показуючи оком на Мурата, котрий що лиш теперь вертав до них.

Криса глянув на Мурата і побачив, що він вимиканою травою витирає свій ніж з крови.

— Небіжчики в ставі дістали ще одного товариша, — Мурат промовив, приступаючи до товариства.

— І я додав їм одного, — шепнув Гамер, вириваючи з кущів. — Аж до татарського чамбула, про котрий згадував перший вартовий, вже нема ні одного вартового. Чамбул маленький. Лише девять чи десять душ.

— Коли так, то можна би ризикувати, — промовив Тихоліз. — Крізь той табун можна би пробитися. Але пробившися, прийшли би на чамбул і користаючи з замішання, ти могли би з дівчатами пробігчи до окопів перед Торками. Коні треба би, очивидно, покинути тут. І дівчата мусіли би пішки гнати за нами. Не йти, але гнати, бо чамбул мусимо розбити наглим і неожиданим наскоком.

— Я пустилась би на таке, — сказала Варка, — але Христя?

— Про се не може бути й бесіди, — сказав Криса.

— Я знаю, що се була би закривава стежка для таких німих, — говорив Тихоліз дальше. — Але коли я бачу, що перед нами... або-або, то я мусів сказати вам і ту мою гадку. Коли вона нічого то для дівчат може хиба ще одну дорогу до їх батька. Мусимо завернути, обійти став і звідтам пробратися до Торок. З того, що нам сказав польський вартовий, виходило би, що по тім боці ставу ще нема Ляхів, ні Татар. На всякий случай, коли вже обійдемо став, буде днити. З горбів, на котрі вийдемо, побачимо, чи дорога до Торок вільна.

Товариство завернуло і пішло за Тихолізом. Їх шлях став підниматися в гору. На вершку невисокої гори Тихоліз казав товариству заждати і сам пішов кущами дальше. По хвили вернув і промовив.

— Ми прийшли яку годину за пізно. Тут вже таксамо, як і там. Ляхи і Татари обложили город з усіх сторін. Ви дівчата злізьте з коний і всі ходіть за мною.

Пішло за ним ціле товариство і задержалося за крайним корчем. Тихоліз розгорнув вітки і показав рукою в низ. Сонце ще не зійшло, але вже було так ясно, що можна було видіти цілу долину аж до Торок і самі Торки. В долині, між горою, на котрій стояло товариство і Торками не було більше відділів війська, але все таки були два ланци стійок.

— Проміж них не прохозне — несимо непомітно, — сказав Тихоліз.

В тій хвили гримнула гармата.

— Чи то наша гармата? — спитала Варка.

— То Ляхи бють, — Тихоліз відповів — На хаті, в котрій кватира сотника, завалився комин. Як не прийде Устінов, то Торки не вдержаться.

— Він вже повинен бути, — замітив Криса.

— Та повинен. Може й є? А може вдарить на Ляхів з заду? На те Хміль дав Україну під протекцію царя, щоби Москалі помагали нам бити Ляхів... Ліворуч клубляться мраки... І вітер відтам дуе...

Лице Тихоліза прояснилося, став затирати руки. Одночасно Мурат і Гамер показали руками на ті тумани, що спроволакотилися вперед і вже підходили під лінію від них до Торок.

— Тебе чого так втішив той туман, що знимаеся над долиною? — спитав Криса. — Ось як ляже на долині і заслонить нам Торки. Тоді, хоч би долина була вільна від ворогів, ми збилисьби з дороги ідучи до Торок.

Тихоліз розсміявся на голос, і ще сильнійше затирав руки. Аж тупцював дрібно, так чогось повеселів.

(Дальше буде).

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК.

Писанка на Рідну Школу.

Коли приглянемося матеріяльній допомозі Америки старому краєві за остатний місяць, кождого з нас українських іміґрантів повинен огорнути встид, сором і жаль для нашої крайної байдужности. Ми дійшли допчемо і заперечуємо все те, до чого ми в словах стремимо. Здається, що забракло слів, щоби осудити себе справедливо...

Спитаймо себе по щирости і сумлінню: Пощо здалися ті всі заклики краєвих і тутейших часописий? Пощо Край назначив кілька тижнів з нагоди великодних свят, як Писанку Рідній Школі? — коли тут на сотки тисяч Українців в Зл. Державах, зложено на Рідну Школу заледви пятьдесять і кілька долярів. То се наш, аж надто щедрий подарунок американських Українців для краю з нагоди Воскресения Христового?!.

Очі всеї укр. іміґрації звернені в Ню Йорк як на центр якийсь, признати треба, чваниться десятками організацій зі сотками членів, а який чи не найменше є готовий віддати Рідному Краєви хочби найменьшу лепту. Кождий жде на другого, а тут коли ми хочемо, щоб загал незорганізований давав жертви, то мусимо розпочати від себе самих. Коли кожда організація розпічне збірку від самих себе, то се збільшить матеріяльну поміч краєві і загал завізве до збірок.

Ліга Амер. Горожан Українського Походження, ведучи далі свою діяльність помочі рідному краєві, не забула з нагоди Воскресения Христового і цего року за Рідну Школу. Зараз по святах переведено збірку в церкві, однак не принесла вона бажаного успіху. Серця наших громадян не дуже то чулі на муки і болі свого народа. На сотки людій в церкві і під церквою збірка заледви 38 дол.

Далеко вже красший примір дали самі члени Ліги Горожан, які, хоч в малім числі, потрафили зложити 62 дол. 75 цнт. Зложили: В. Конкульовський $10.00; П. Матлай, П. Мартинюк, А. Куцик, Гр. Хлистун, В. Ярич і П. Сокальчук, по $5.00; Ф. Стефанів, Н. Близняк, І. Приймак, Д. Галичин, С. Гиса, Н. Джурин, П. Ганчарик, п-на М. Вільк по $2.00; В. Голубович, С. Дембіцький, В. Черніцький, Д. Маланчин, п-на М. Возняк і П. Матіїв по $1.00; М. Кітинський 75 ц. Разом $62.75 цнт. Зі збіркою під церквою дає се загальну суму $100.75 Це показує, що коли хочется осягнути якусь ціль, то зачинаймо самі від себе, кожде товариство від своїх членів, — а будьмо певні, що загал беручи від нас примір вступить певно в наші сліди. Ще одну збірку переведе Ліга Горожан дня 24-го мая в церкві, а відтак разом із тим, що вже зібрано, перешлеться до Обєднання.

Ми віримо, що збірка ця принесе далеко ліпші успіхи, як попередна.

Ліга Амер. Горожан.

БАВНДБРУК, Н. ДЖ.

На читальню Просвіти.

Повідомляється всіх односільчан із села Староміщини, повіт Скалат, що жертвували слідуючі на читальню Просвіти в найближчім часі:

Андрій Промовляйко і Іван Покотило по $5.00; Василь Залоевич $2.50; Василь Гаврилків, Данило Федорук, Тимко Перчишин і Іван Перчишин по $2.00; І. Лівкович, Т. Ленчик, В. Кукарський, Д. Татарин, І. Мотика, С. Щук, П. Когут Сембор...ський, А. Осадчук, Я. Резнік, А. Мотика, М. Бойко, А. Бойко, В. Резнік, М. Резнік, М. Кулпак, П. Пастух, І. Назар, П. Грех і О. Кульчицький по $1.00; Іван Мешчук 50 ц. — Разом $40.00.

Гроші вислано на руки Федора Покотила. Збіркою займались А. Промовляйко і Вас. Гаврилків.

Комітет читальні Просвіти в Староміщині.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Смуток і розрада в українській громаді.

Дня 3-го квітня стався трагічний випадок тут у Вунсакет, Р. Ай. Ілія Захарій ішов залізничою дорогою до фабричної праці, де заробляв на щоденний прожиток. Коли вже був недалеко фабрики, нагло надїхав особений поїзд до Бостон, Месс., тай льокомотива ударила Ілію і відкинула його на бік.

Відтак взяли його напів живого до шпиталю і там Ілія Захарій помер. Дня 5-го квітня, в неділю, о годині 2.30 пополудні відбувся похорон. На сей похорон прибули всі члени тов. „Запорожської Січи", щоби віддати остатню прислугу бувшому членови тов. і У. Н. Союза. У сей день сонце світило ясно наче в літну пору, одначе майже в кождого члена нашої організації мож було бачити сльози в очах. Говорили поміж собою жалібні слова. Помер батько і полишив жену і діточки. Але добре було, що покійний був членом У. Н. Союза, отже говорили поміж собою ось такє: Помер батько тих діточок, але ще один батько живе, він здоров і що день набирає більше і більше сили, а сим батьком для сеї вдови і її діточок являється Укр. Нар. Союза.

Так! Поможе він всім членам, коли прийде та хвиля, котра бажає помочі.

Після жалісних і потішаючих слів винесли тіло покійного із помешкання, і укр. музика заграла похоронний марш. Ті люди, котрі не стоять ще в Укр. Нар. Союзі приобіцялися вступити, бо як вони казали, що ніхто не знає, що і їх чекає.

Відтак рушили в похід на цвинтар. По укінченню церемонії голова товариства Запорожська Січ, Затонський, виголосив жалібну промову і завзивав, щоби вступали до Укр. Нар. Союза.

Дальше скажу тим большевицьким дуракам лейбам, хай вони горлають, що в тов. Запорожська Січ нема нічого доброго і т. д. Тут кождий бачив, яка у нас організаційна солідарність, без ріжниці, чи богатий чи бідний, чи торговець, або робітник, всі як один сповнили свій обовязок по Божому і людському праву. Відпровадили тіло покійного Українця і члена Українського Народного Союза на вічний відпочинок тай схилили свої голови над могилою і сказали: Земля Тобі пером!

Член У. Н. Союза, від. 206.

Ілько Борщак.

НОВА ФРАНЦУСЬКА ОПЕРА „МАЗЕПА".

Рівно сто років після того, як париська суспільність захоплювалася оперою Sergent-а „Мазепа, або татарський кінь", зявилася нова опера про Мазепу, перша вистава якої відбулася з надзвичайним успіхом і в присутности добірної публики на сцені „Grand Theatre" в Бордо 11. лютого ц. р. Автор опери „Мазепа" відомий французький композитор Еміль Неріні (Emile Nerini), з під пера якого вийшла велика кількість театральних творів, фортепянових, для співу і для оркестри, був ласкавий прийняти кореспондента львівського Діла у себе і поділитися враженнями свого нового твору.

„Ви питаєте, як я дійшов до „Мазепи"? Одного разу два роки перед війною мені попалася „історія Карла XII." Вольтера. Як ви бачите, я читаю не тільки музичні ноти, — і п. Неріні, усміхаючись, показує на полиці з книжками, якими заставлений його кабінет. — Сторінки про Мазепу зразу зупинили мою увагу і я рішив, що натрапив на слід сюжету. Признатися, я вагався, який з моментів життя Мазепи вибрати, але — знаєте — найкращі для опери любовні пригоди Мазепи, байдуже, чи це легенда чи дійсність. Це вже наше право, композиторів, пристосовувати історію, як хочемо, чи кажучи точніше: як цього вимагає мистецтво. Все-ж я прочитав Байрона, Гіґо, Воґюе, а головно провів не один тиждень у Бібліотеці Сорбони, де є чудова збірка славянського фольклору і спеціяльно українського"...

— Чи ви знаєте, що ви не перший, хто присвятив свій талант Мазепі?

— Як-же! знаю, що у Ліста є соната, ща Чайковський написав оперу „Мазепа", що деякі Французи-композитори писали про Мазепу, але признаюся, точно не знаю, хто, бо працюючи над сюжетом, оминаю знакомства з аналоґічним сюжетом у музиці, бо це перешкоджує мені працювати...

— А проте, maitre, сто років тому „весь Париж" кохався в опері „Мазепа або татарський кінь", а 7. вересня 1872 р. в парижському театрі „Des folies dramatiques" виставляли оперу буфф „Мазепа" музики Pourny, а що ще більше вас зацікавить, це факт вистави в цьому самому театрі Бордо, де ви щойно осягнули великий тріюмф, опери в 5 актах „Мазепа" музики маркізи de Grandval (було це 24. квітня 1892 р.)"...

П. Неріні ласкаво знайомить мене з сюжетом своєї опери, якої я сам не чув у Бордо, але яку, треба сподіватися, зможу почути в найблизчому році в „Opera Comique" у Парижі. Починається справа з відомої історії з конем — до слова виганої ворогом Мазепи, польським шляхтичем Пассеком — який після довгих днів скаженого бігу, падає, а напівмертвого Мазепу підбирають українські козаки. Мазепу переносять у хату українського селянина, дочка якого зразу закохується у Мазепі. Але Мазепа намятаючи перше кохання, через яке ледве не загинув, відштовхує назріваюче кохання Українки, стає швидко гетьманом і нападає з козаками на маєток польського графа, який кінчає самогубством, а графиня зникає.

Отсей нескладний сюжет відбувається посеред „герольдів, козацьких старшин, запорожців" і т. п. Особливо надзвичайний успіх має другий акт, гарцювання коня, симфонія, яку вже закупило відоме музикальне видавництво „Ricordi" для оркестри. Дуже гарну картину мусить уявляти 4-ий акт, „коронування Мазепи". Під музику „українських народних пісень" і „українського танку" герольд оповіщає „всім Запорожцям, що славетний вояка Мазепа на підставі наради старшини обранний гетьманом," йде святочна симфонія під голос „Слава Мазепі! Слава гетьманові!"

Як вже зазначено, опера п. Неріні мала надзвичайний успіх, свідком чого є численні рецензії бордоських та паризьких часописів, з якими майстер знайомить мене.

„Вистава „Мазепи" під ауспіціями синдиката бордоської преси мала величезний успіх. Захоплення, з яким зустріла публика останній твір п. Неріні, цілком підтвердило нашу прогнозу після генеральної проби. Публика смакувала чудову, ніжну музику під яку відбувається драма на далекій та загадковій Україні" (La France de Bordeaux...). „В присутности п. п. префекта, мера, команданта округи та иншої добірної публики ми мали насолоду чути нову оперу п. Неріні, в якій нас найбільше вразила сила бігу коня й український балет. Це твір зачаруючий на найбільшу пошану" (La Petite Gironde) „Це була святочна вистава... романтична історія Мазепи, який в ореолі кохання та відваги завоює королівство. Акція звичайна і нічого штучного... кождий епізод є важним психологічним моментом. Музика п. Неріні, учня Massenet, полищає невимовний чар. Вона промовляє мовою ніжности й суму. Біг коня Мазепи — справжній архитвір. Перед нами великий твір французького композитора." (La Depeche). „П. Неріні знов тріюмфував своїм „Мазепою" в Бордо." (Le Courrier Musical)...

„Я прощаюся з „maitr-ом, який не таїть передімною свого задоволення, що українські читачі дізнаються про його „Мазепу". — „Я не займаюся політикою і злє зорієнтований у складних питаннях східньої Европи, але час, що я провів над „Мазепою", причинився до моєї глибокої симпатії для вашої нації і я прошу передати на сторінках вашого часопису про цю симпатію, а з окрема до Українців, що живуть під Польщею, яких життю, як видко, не можна заздрити"...

ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ.

Арендар в клопоті, комедія з сільського життя в 4-ох актах (8 осіб)	25 ц.
Борці за мрії, драматичні ескізи сельського життя на 4. дії (12 осіб)	35 ц.
Кара совісти, народна драма в 5. діях (20 осіб)	30 ц.
Серед граду куль, або **Неустрашима героїна**, трагедія в 4-ох діях, в 5-ох відслонах зі співами (12 осіб)	40 ц.
Султанша, сценічна картина в одній дії (7 осіб)	10 ц.
Степовий гість, драма в 5-ох діях (21 осіб)	40 ц.
Підняв облизня або **Перекопустили**, жарт на одну дію (10 осіб)	20 ц.
Назар Стодоля, драма на 3 дії (5 осіб)	35 ц.
Сувета, комедія в 4-ох діях, І. Тобилевича	40 ц.
Підгіряни, мельодрама в 3-ох діях (9 осіб)	50 ц.
В домашнім затишу або **Приміряне подружа**, сміховинка в 1-ій дії (4 особи), Жоржа Куртлін, перекл. Михайло Ценевенко	20 ц.

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.